

СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НУОУ ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

Петрачков Олександр^{1ABCD}, Височіна Надія^{1ABCD}

*¹Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,
Київ, Україна*

Внесок автора: А – дизайн дослідження; В – збір даних; С – статистичний аналіз;
D – підготовка рукопису.

Анотація

Фізична підготовка є одним з основних предметів бойової підготовки військ та безпосередньо впливає на рівень боєздатності Збройних Сил України, військових формувань та правоохоронних органів. Міністерством оборони України проводиться системна робота щодо удосконалення військової освіти з метою наближення її до системи підготовки військових країн-членів Організації Північноатлантичного договору. Проблема фізичної підготовки переважно розглядається з позиції підтримання здорового способу життя, розвитку індивідуальних фізичних якостей та спеціальних здібностей, використання резервних фізичних і психічних можливостей людини. Дослідження процесу фізичного вдосконалення та організаційних питань фізичної підготовки всебічно розглянуто у роботах військових фахівців.

Мета – розглянути передумови створення та проаналізувати перспективи розвитку Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ імені Івана Черняховського.

Методи. Аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури та мережі Інтернет.

Результати. На підставі проведеного аналізу щодо стану та перспектив розвитку кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення у Військовій академії (м. Одеса) та Інституті резюмуємо про те, що розгортання Інституту дасть змогу здійснювати цілісну багаторівневу підготовку фахівців фізичної підготовки і спорту від інструктора – молодшого бакалавра до військового фахівця оперативного-стратегічного рівня для Збройних Сил України та інших структур, що входять до сектору безпеки й оборони України.

Висновки. На підставі проведеного аналізу щодо стану та перспектив розвитку кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення у Військовій академії (м. Одеса) та Інституті резюмуємо про те, що розгортання Інституту дасть змогу здійснювати цілісну багаторівневу підготовку фахівців фізичної підготовки і спорту від інструктора – молодшого бакалавра до військового фахівця оперативного-стратегічного рівня для ЗС України та інших структур.

Ключові слова: інститут, наука, фізична культура, технології, спорт.

Вступ

Фізична підготовка є одним з основних предметів бойової підготовки військ та безпосередньо впливає на рівень боєздатності Збройних Сил (ЗС) України, військових формувань та правоохоронних органів. Враховуючи це, у даний час гостро постає питання централізованої підготовки

кадрів з фізичної підготовки і спорту для структур сектору безпеки й оборони України.

Міністерством оборони України проводиться системна робота щодо удосконалення військової освіти з метою наближення її до системи підготовки військових країн-членів Організації Північноатлантичного договору (НАТО)

[4, 9, 10, 11]. Досвід цих держав свідчить про тенденції централізації підготовки фахівців у сфері фізичної підготовки і спорту для ЗС, правоохоронних органів та поєднання процесу підготовки кадрів з організацією наукових досліджень.

У сучасній науковій літературі проблема фізичної підготовки переважно розглядається з позиції підтримання здорового способу життя, розвитку індивідуальних фізичних якостей та спеціальних здібностей, використання резервних фізичних і психічних можливостей людини [2, 5, 6, 13, 14, 20]. Деякі вчені вивчають окремі питання фізичної підготовки і спорту, а також шляхи підвищення ефективності змагальної діяльності [17–19]. Крім того, спеціалісти досліджують професійну орієнтацію та компетентність майбутніх фахівців з фізичного виховання у ЗС України [7, 15]. Дослідження процесу фізичного вдосконалення та організаційних питань фізичної підготовки всебічно розглянуто у роботах військових фахівців [1, 2, 8, 12, 16].

Методи

В дослідженні використовувався метод аналізу і узагальнення даних науково-методичної літератури та мережі Інтернет.

Результати та обговорення

Процес оптимізації системи роботи з фізичної підготовки і спорту на державному рівні розпочався у 2015 році за ініціативи Міністра оборони України. Також Наказом Міністерства молоді і спорту України була створена робоча група за участю вчених та провідних фахівців у сфері фізичної підготовки і спорту ЗС і правоохоронних органів України.

У 2015 році в Міністерстві оборони України відбулася науково-практична конференція за результатами проведення командно-штабного навчання «Рішуча відповідь – 2015», під час якої керівниками структур, що входять до сектору безпеки і оборони України, порушено питання щодо необхідності централізованої підготовки кадрів за окремими видами у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Цю ідею підтримав Президент України – Верховний Головнокомандувач ЗС України Петро Порошенко, під головуванням якого проводилася конференція.

У ході проведення Всеармійських науково-методичних конференцій (2015–2017 рр.), що проводились у Національному університеті оборони України (НУОУ) імені Івана Черняхівського, учасники – провідні вчені та фахівці з фізичної підготовки і спорту ЗС України та правоохоронних органів – одноголосно підтримали думку щодо створення Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій на базі НУОУ імені Івана Черняхівського (далі – Інститут) для централізованої підготовки кадрів. Також наголошувалось на створенні в межах Інституту Центру наукової діяльності з питань розвитку фізичної підготовки і спорту у ЗС, інших військових формуваннях та правоохоронних органах України для підготовки наукових кадрів.

Доцільність створення Інституту обговорювалась на нараді під головуванням Віце-прем'єр-міністра України В. Кириленка від 22 вересня 2016 (доручення Секретаріату Кабінету Міністрів України від 06.10.2016 № 36270/0/1-16). За рішенням Віце-прем'єр-міністра України В. Кириленка було поставлене завдання Міністерству оборони (МО) України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству внутрішніх справ України за участю зацікавлених органів виконавчої влади опрацювати питання щодо доцільності відкриття на базі НУОУ імені Івана Черняхівського інституту з підготовки фахівців у сфері фізичної підготовки і спорту для ЗС України, інших військових формувань утворених відповідно до Закону України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб. Це рішення прописано в наказах Міністра оборони України «Про введення в дію рішення колегії МО України» від 13 вересня 2016 № 475 та через рік 30 травня 2017 № 298.

Враховуючи сучасні вимоги до рівня підготовленості фахівців фізичної підготовки, необхідності забезпечення та створення багаторівневої системи їхньої освіти, Міністром оборони України було ухвалено рішення про формування у складі НУОУ імені Івана Черняхівського Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій. Також, на підставі спільної директиви МО України та Генерального штабу ЗС України від 16 серпня 2017 року № Д-322/1/5, до університету надій-

шов перелік змін щодо штату університету, а саме: створюється відділ розвитку фізичного виховання і спорту як організаційне штатне ядро формування Інституту.

Робочою групою МО України проаналізовано питання удосконалення системи підготовки кадрів з фізичної підготовки і спорту для структур сектору безпеки і оборони України. Зацікавленість в централізованій підготовці фахівців з фізичної підготовки в навчальному закладі МО України виявили міністерства та відомства. На запит МО України від керівників інституцій сектору безпеки і оборони України у 2017 р. були отримані письмові підтвердження про готовність до навчання представників відповідних військових формувань та правоохоронних органів України у зазначеному Інституті НУОУ.

З 1 вересня 2018 року в Інституті розпочалася підготовка фахівців з фізичної підготовки і спорту для ЗС України та правоохоронних органів, а саме:

- за ступенем вищої освіти «бакалавр» галузь знань 01 «Освіта» спеціальність 017 «Фізична культура і спорт» спеціалізація «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт у Збройних Силах України та правоохоронних органах», ліцензійний обсяг – 100 осіб, денна форма навчання; навчальним планом підготовки фахівців передбачено 47 навчальних дисциплін; у поточному році на перший курс зараховано 17 курсантів;

- за ступенем вищої освіти «магістр» спеціальність 254 «Забезпечення військ (сил)» спеціалізація «Організація фізичної підготовки і спорту у військах (силах) та правоохоронних органах України» (очна та заочна форми навчання); ліцензійний обсяг 20 осіб; у поточному році зараховано 7 офіцерів-слухачів.

Наразі у МО України проводиться процедура ліцензування підготовки фахівців з фізичної підготовки і спорту за ступенями вищої освіти «молодший бакалавр» «Інструктор з фізичної підготовки і спорту» та «магістр» за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» спеціалізація «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт у Збройних Силах та правоохоронних органах України».

Зазначимо, що в Інституті НУОУ функціонують курси підвищення кваліфікації фахівців з питань організації та проведення фізичної підготовки у військах (силах). З 2016 р. на базі НУОУ протягом 3-х років курсову підготовку (підвищення кваліфікації) з питань організації та проведення фізичної підготовки у військах (силах) (терміном 6 тижнів) пройшли 32 фахівці фізичної підготовки і спорту. Також заплановано проведення підвищення кваліфікації:

- начальників фізичної підготовки і спорту військових частин;
- науково-педагогічних працівників кафедр фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту;
- фахівців з фізичної підготовки і спорту структурних підрозділів органів військового управління;
- фахівців з фізичної підготовки і спорту закладів фізичної культури і спорту;
- фахівців з фізичної підготовки і спорту сектору безпеки і оборони України.

Аналіз системи підготовки фахівців фізичної підготовки та спорту для ЗС України засвідчив, що в 2010 році на базі Військової академії (ВА) (м. Одеса) сформовано кафедру теорії та організації фізичної підготовки (далі – кафедра), що отримала ліцензію за ступенем вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт». Нині кафедра входить до складу факультету підготовки спеціалістів військової розвідки та спеціального призначення, на якій протягом 8 років було підготовлено 28 фахівців з фізичної підготовки і спорту тактичного рівня. У 2016 р. кафедрою розпочато курси підготовки інструкторів за Бойовою армійською системою (БАРС) для ЗС України. Протягом 3-х років було підготовлено – 24 інструктори з БАРС. Підготовка фахівців оперативного-тактичного рівня ступеня вищої освіти «магістр» та інструкторів з фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ не здійснювалася. Курси перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців фізичної підготовки і спорту для ЗС України на базі ВА (м. Одеса) також не здійснюються.

Нами також проаналізовано спроможність підготовки фахівців фізичної підготовки і спорту для сектору безпеки і оборони України у ВВНЗ (табл. 1).

Порівняльний аналіз спроможності підготовки фахівців фізичної підготовки і спорту сектора безпеки і оборони України

№/п	Види підготовки	Спроможність підготовки фахівців за навчальний рік	
		Інститут	Військова академія м. Одеса
1	Підготовка фахівців ОТР (магістр)	до 20 осіб	–
2	Підготовка фахівців ТР (магістр, бакалавр)	до 100 осіб	до 20 осіб
3	Підготовка інструкторів (молодший бакалавр)	до 40 осіб	–
4	Проведення курсів підвищення кваліфікації	до 40 осіб	–
5	Підготовка фахівців інших силових структур України	до 50 осіб	–

Наказом МО України від 13.05.2016 № 275 «Про затвердження Концепції розвитку фізичної підготовки і спорту в ЗС України на період до 2020 року» Інститут

НУОУ визначено головним підрозділом з питань наукової та науково-технічної діяльності у сфері фізичної підготовки і спорту у ЗС України.

Одним з основних завдань Інституту НУОУ є провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень з актуальних питань розвитку фізичної підготовки і спорту у ЗС та правоохоронних органах України, а також підготовка наукових кадрів. З цією метою у складі Інституту створюється *Центр наукової діяльності*. На базі НУОУ створено координаційно-методичну раду з питань розвитку фізичної підготовки і спорту за участю провідних вчених у сфері фізичного виховання та спорту для сектору безпеки та оборони України.

Науковим колективом Інституту організовано та проведено чотири наукових семінари та вісім наукових конференції всеукраїнського та міжнародного рівнів. Науковими та науково-педагогічними працівниками відпрацьовано низку науково-дослідних робіт, а саме «Вживання», у якій було досліджено проблеми обґрунтування способів виживання та дій військовослужбовців в екстремальних умовах. На цей час співробітниками Інституту в науково-дослідній роботі «Гармонія» проводяться розвідки щодо проблеми обґрунтування норм фізичного та психоемоційного навантаження військовослужбовців під час ведення бойових дій.

Забезпечення Інституту та ВА (м. Одеса) науковими та науково-педагогічними працівниками, які мають наукові ступені, вчені звання та закінчували профільний ВВНЗ за напрямом підготовки «військовий інститут фізичної культури» (ВІФК) показано в табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз наукових та науково-педагогічних працівників для підготовки фахівців фізичної підготовки і спорту

№ з/п	Найменування	Інститут	Військова академія (м. Одеса)
1	Доктори наук	4	–
2	Професори	3	–
3	Кандидати наук	7	7
4	Доценти	4	3
5	НП та НПП, які закінчили ВІФК	5	1

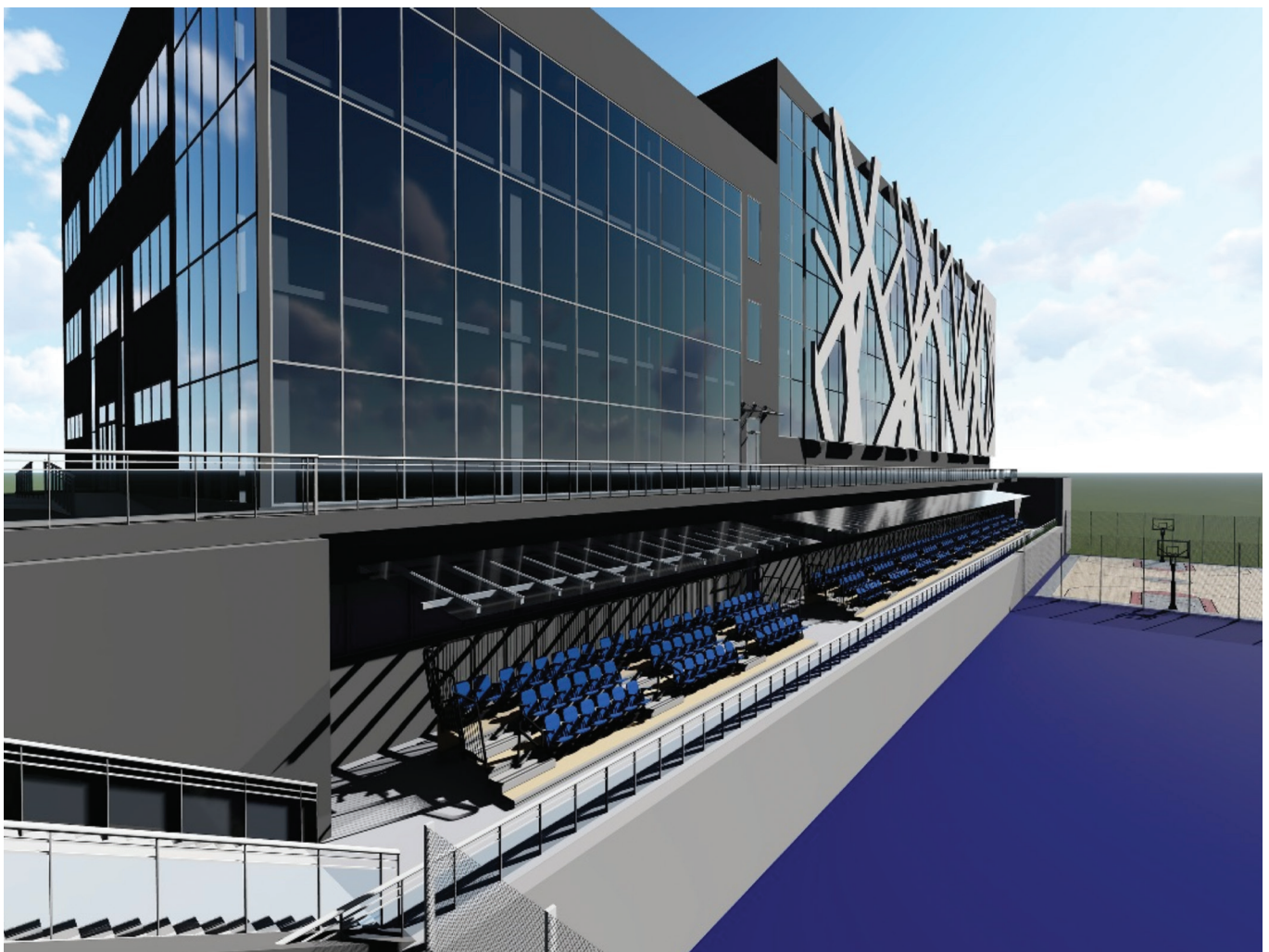
Науковий потенціал викладачів Інституту, наявні угоди щодо залучення до навчального процесу викладачів медико-біологічних дисциплін Української військово-медичної академії та Національного університету фізичного виховання і спорту України, а також навчально-матеріальна база університету з урахуванням використання спортивної бази Центрального спортивного клубу ЗС України та спортивної бази зимових видів спорту «Тисовець» уможливило підготовку фахівців фізичної підготовки і спорту на високому професійному рівні.

Звичайно, подальше збільшення чисельності курсантів, науково-педагогічних працівників підвищить навантаження на об'єкти інфраструктури університету. Вирішення цих проблем уможливить будівництво сучасного фізкультурно-оздоровчого комплексу, складо-

вими якого будуть приміщення спортивної матеріально-технічної бази, навчальні аудиторії та приміщення для науково-педагогічних працівників. У 2018 році була запланована розробка проектно-кошторисної документації для будівництва такого комплексу, а саме будівництво сучасної спортивної споруди заплановано на 2019 рік.

На території університету наприкінці 2015 р. розпочато будівництво сучасного спортивного комплексу, у якому передбачені міні-футбольні, баскетбольні, волейбольні, бадмінтонні майданчики і тенісний корт (всього – 6 майданчиків), що заплановано завершити у 2019 році.

Порівняльний аналіз наявної навчальної матеріально-технічної бази для підготовки фахівців фізичної підготовки і спорту подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Наявність та спроможність існуючої навчальної матеріально-технічної бази щодо забезпечення якісного проведення навчальних занять

№ з/п	Навчальна матеріально-технічна база	Інститут	Військова академія м. Одеса
1.	Навчально-тренувальний комплекс для занять зі спеціальної ФП та БАрС	–	1
2.	Зал спортивних ігор	2	–
3.	Стадіон зі замкнутими біговими доріжками	1	1
4.	Тренажерний зал	3	1
5.	Зал спортивних оздоровчих технологій	1	–
6.	Відкритий тренажерний майданчик (гімнастичне містечко)	2	2
7.	Гімнастичний зал	1	–
8.	Зал рукопашного бою	2	1
9.	Водна станція	1	–
10.	Басейн	Басейн ЦСК	–
11.	Стрілецький тир /мультимедійний тир	1/1	1/1
12.	Казарменний фонд	+	+
13.	Єдина смуга перешкод (2 напрямки)	1	1
14.	Методичний клас	2	1

Також для курсантів Інституту створено казармено-житловий фонд із сучасними умовами: перебудовано 4 кімнати (кубрикова система), створена кімната традицій, переобладнано кімнату для зберігання особистих речей військовослужбовців, спортивний куточок із сучасними кардіотренажерами, кімната побутового обслуговування, сушарня, душові, кімната для вмивання та кімната для загального користування.

Висновки

На підставі проведеного аналізу щодо стану та перспектив розвитку кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного за-

безпечення у Військовій академії (м. Одеса) та Інституті резюмуємо про те, що розгортання Інституту дасть змогу здійснювати цілісну багаторівневу підготовку фахівців фізичної підготовки і спорту від інструктора – молодшого бакалавра до військового фахівця оперативно-стратегічного рівня для ЗС України та інших структур, що входять до сектору безпеки й оборони України на підґрунті сучасної спортивної матеріально-технічної бази, високого рівня професіоналізму науково-педагогічних і наукових працівників.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

References

1. Barkov VI, Verbin NB, Glazunov SI, Zhembrovsky SM, Petrachkov OV. Provision of Physical Training of Servicemen: a tutor's manual. Kiev, NUOU; 2016. 88 p.
2. Campos F, Marques M, Silva S, Martins F, Simoes V, Franco S. Physical self-description and sport participation, by gender, of university students. Journal of Physical Education and Sport. 2017; 17(1): 207-211. DOI:10.7752/jpes.2017.01031
3. Finogenov YS. Physical education, special physical training and sports: textbook. Kiev, NUOU named after Ivan Chernyakhovsky; 2014. 468 p.

4. Grishchenko DS. Conceptual directions of improvement of the system of physical training and sport in the Armed Forces of Ukraine in conditions of their reformation and development: Materials of the session of the section of the Military Scientific Council on the military-theoretical issues of the Ministry of Defense of Ukraine. Kiev, Department of Physical Culture and Sports of the MDU, NUOU named after I. Chernyakhovsky; 2016. 232 p.
5. Hortigüela D, Fernández-Río J, Pérez-Pueyo A. Long-term effects of the pedagogical approach on the perceptions of physical education by students and teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016; 16(4): 1326-1333. DOI:10.7752/jpes.2016.04210
6. Ilynska G, Kozina Z, Kavatska O, Kostyukevych V, Goncharenko V, Bazilyuk T, Al-rawashdeh A. Impact of the combined use of health-improving fitness methods ("Pilates" and "Bodyflex") on the level of functional and psychophysiological capabilities of students. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016; 16(1): 234-240. DOI: 10.7752/jpes.2016.01037
7. Kokun OM. Professional orientation and competence of future professionals with a "person-person" occupational type. *Social Welfare. Interdisciplinary Approach*. 2012; 2(2): 36-47.
8. Kostiv SF. Emotional-volitional stability of future military specialists. *Collection of scientific works «Military education»*. Kiev. 2017; 2 (36): 107-116.
9. On approval of the Concept of development of physical training and sports in the Armed Forces of Ukraine for the period up to 2020: the order of the Ministry of Defense of Ukraine dated May 13, 2016 No. 257 // Ministry of Defense of Ukraine: officer. Website. Available from: www.mil.gov.ua/content/other/MOU2016_257.pdf
10. On Approval of the Concept of the State Target Social Program for the Development of Physical Culture and Sports for the Period up to 2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.09.2015 No. 1320-r // Government Portal: Web Portal. Available from: www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248719473
11. Order of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine dated February 11, 2014 No. 35 «On Approval of the Provisional Instruction on Physical Training in the Armed Forces of Ukraine».
12. Petrachkov OV. Physical training in troops. Practical recommendations (second reprint): Teaching method. manual. Kiev, NUOU; 2017. 273 p.
13. Platonov VN. Movement and Physical preparation of Athletes. Kiev, Olympic literature; 2017. 656 p.
14. Romanchuk S. Self-educational technologies of the commanders of cadets units of higher military educational institutions in the field of physical training and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2015; 15(3): 498-501.
15. Sergienko Y, Andreianov A. Model of professional readiness of students of higher military schools of the Armed Forces of Ukraine. *Physical Education of Students*. 2013; 6: 66-72.
16. Verbin NB, Grishchenko DS, Zhembrovsky SM, Petrachkov OV, Romanyuk OA, Finogenov YS. Methodical recommendations for the organization of physical training in a special period: teaching. Manual. Kiev, NUOU; 2015. 68 p.
17. Vysochina N. Control of sport aggression by the use of training. *Sport. Olympism. Health: materials of the International Scientific Congress, IIIrd edition*. Chisinau, Moldova. Sept.13-15, 2018. 119 p.
18. Vysochina N, Vorobiova A. Goal-setting in sport and the algorithm of its realization. *Știința culturii fizice*. 2017; 28/2: 108-112.
19. Vysochina N. Psychological support in long-term preparation of athletes. *Sporto mokslas*. 2016; 4 (86): 2-9.
20. Vysochina N, Vorobiova A, Vasylenko M, Vysochin F. Volitional qualities of athletes and their influence on competitive activities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018; 18 (1): 230-234.

Інформація про авторів:**Петрачков Олександр**

<https://orcid.org/0000-0002-6684-1641>

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

Височіна Надія

<https://orcid.org/0000-0001-6098-9699>

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна
nasra2@yandex.ua

Отримано: 06.03.2019

Прийнято: 15.03.2019; Опубліковано: 29.03.2019.